

Астапова Тетяна Олександрівна,
к. держ. упр., доц.,
доцент кафедри іноземних мов,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0001-8802-9788

УДК 35.08

doi: 10.34213/tp.21.01.16

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НАВЧАННІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Розглянуто сучасні методики викладання іноземної мови слухачам курсу “Державне управління та місцеве самоврядування” з використанням різноманітних підходів та технік змішаного навчання. Підкреслено необхідність та актуальність цього методу при порівняльному аналізі класичних підходів у викладанні іноземної (англійської) мови. Проаналізовано переваги та деякі недоліки інтерактивного методу з подальшим удосконаленням навчального процесу.

Ключові слова: інтерактивні методи, техніки, діяльність, навчання, спілкування, державні службовці.

Постановка проблеми. В умовах конкурентного виходу України на міжнародну освітню арену стає все важче забезпечити високий рівень освіти студентів закладів вищої освіти, використовуючи лише традиційні методи навчання. Залучення нових ефективних методів навчання іноземної мови для підготовки студентів-держслужбовців, зокрема, стало не лише бажаним, але й необхідним. Серед передових методів у сучасному навчальному процесі вивчення англійської мови великої уваги приділяється інтерактивним методам, заснованим на особистісно орієнтованому підході до студента, спрямованому на розвиток не тільки творчого потенціалу учня, а й здатності мислити та швидко реагувати, покращуючи навички спілкування.

Соціальні, культурні, політичні та економічні зміни, що відбулися в країні останніми роками, висувають нові вимоги до фахівців у різних галузях знань, і державні службовці та посадовці органів місцевого самоврядування не є винятком.

Вивчення англійської мови відіграє важливу роль у формуванні професійних якостей майбутніх та нинішніх державних діячів. Реалізація завдань вимагає використання різних методів викладання англійської мови у процесі навчання також і в нефахових вишах, основні методичні нововведення сьогодні передбачають використання інтерактивних методик.

Інтерактивні методи навчання – це фактичний спосіб роботи викладача в класі, групі чи будь-якому навчальному закладі. Подібні сучасні методи навчання, на відміну від традиційних, засновані на активній взаємодії учасників навчально-виховного процесу, а особлива увага приділяється взаємодії учнів між собою. Такий підхід дозволяє викладачам: 1) створити атмосферу в класі, яка допомагає спонукати учнів ставити запитання та шукати відповіді, взяти (за основу) такі типи тренувань, які сприяли б розвитку критичного мислення та самостійного набуття знань, заохочували рефлексію; 2) застосовувати існуючі методи, стати вдумливим професіоналом, що означає навчитися уважно спостерігати, виявляти проблеми та створювати нові стратегії їх вирішення; 3) бути зразком для інших учнів, передавати їм знання. У свою чергу, студенти вчаться критично мислити, вирішувати складні проб-

леми на основі аналізу обставин та відповідної інформації, приймати обдумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Учасники інтерактивного навчання ставлять цілі навчання, розвивають навчальну діяльність, виявляють проблеми у процесі навчання, вивчають відображення своєї навчальної діяльності. У статті описано найпопулярніші інтерактивні методи навчання (рольові ігри, презентації, бесіди, мозковий штурм, проекти, підкастинг, відеофайли, ведення блогів, круглий стіл, дискусія, ситуаційний аналіз) на практичних заняттях з англійської мови зі слухачами курсу з державного управління та місцевого самоврядування. Інтерактивне навчання має важливе значення для особистого та професійного розвитку. Взаємодія допомагає залучити студентів до виконання заходів із специфічними термінами, і така діяльність може сприяти засвоєнню словникового запасу та сприяти розвитку лексичних навичок. Студенти та слухачі можуть контролювати свій навчальний процес, а також визначати бажані ресурси за допомогою інтерактивних технологій. Таким чином, вони можуть вибрати метод представлення проєктів, а також розвинути важливі навички дослідження на найближчий час.

Крім того, слухачі можуть розвивати своє спілкування, а також спільний досвід, працюючи над спільними проєктами або документами, і це допоможе їм значно пізніше, коли вони матимуть потребу використовувати знання на практиці. Ми приходимо до висновку, що використання інтерактивних методів у навчанні іноземної мови допомагає організувати активну взаємодію всіх учасників комунікаційного процесу, що приводить до обміну професійною інформацією іноземною мовою та набуття професійних якостей і практичних навичок професійного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упровадження в навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним, є основним напрямом удосконалення у вивченні іноземної мови. Сутність інтерактивного навчання висвітлено у працях Н. Балицької, Г. Волошиної, О. Глотова, Н. Побірченко, А. Пометуна, Л. Піроженко та ін. Проблема використання інтерактивних методів знайшла своє відображення в наукових працях таких науковців, як Н. Азаров, І. Бех, Н. Матвєєва, Л. Ніколаєв, О. Панченко, Н. Стецур та ін.

Мета статті. Завданням цієї публікації є обґрунтування важливості використання інтерактивних методів навчання англійської мови для студентів державного управління. Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання: розкрити сутність та особливості використання інтерактивних методів у зарубіжній та вітчизняній літературі; знайти комплекс різних інтерактивних технологій у викладанні англійської мови, проаналізувати результати досліджень.

Виклад основного матеріалу. Слово “інтерактив” у перекладі означає “взаємодіяти”. “Інтерактивне навчання” можна визначити як взаємодію викладача та учня у процесі спілкування та навчання з метою вирішення лінгвістичних та комунікативних завдань.

Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямовану на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного учасника освітнього процесу. Інтерактивна взаємодія характеризується високим показником інтенсивності спілкування учасників, їхнім безпосереднім спілкуванням, зміною використовуваних методів та форм спілкування, що сприяє урізноманітненню сприйняття інформації,

тим самим покращуючи її засвоєння. Структура занять з англійської мови (для студентів та слухачів курсу з державного управління) із використанням інтерактивних технологій відбувається в чотири етапи: 1) підготовка (цей етап передбачає організаційні моменти, такі як роздатковий матеріал, необхідні технічні засоби); 2) вступ (на цьому етапі важливо пояснити правила, цілі, технічно сформовані завдання, розподіл на групи, розподіл ролей та час гри); 3) проведення (обговорення ситуацій, викладених учителем, самостійний або груповий пошук рішень, формування відповідей є обов'язковим); 4) рефлексія та результати (елементами цього етапу є обговорення результатів гри, оцінка, зворотний зв'язок). Ці ж самі етапи використовуються і під час планування занять онлайн.

Слід зазначити, що вибір форми проведення інтерактивного уроку вимагає індивідуального підходу викладача з урахуванням рівня інтелектуального розвитку, вивченої теми та цілей. Інтерактивні технології навчання можуть бути використані для проведення занять у класі або поза ним у формі позакласних занять. Метод проведення заняття активний, тобто жоден слухач не залишається без уваги, а в сприятливій атмосфері навіть пасивні слухачі та студенти, як правило, є активними учасниками. Інтерактивні методи навчання включають: презентацію, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, "мозковий штурм", змагання з практичними завданнями та подальше обговорення їх, розроблення технічних планів, проєктів, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм та залучення англомовних професіоналів.

Останнім часом методологія проєктів як інтерактивна технологія навчання набуває все більшого поширення у викладанні іноземних мов студентам-держуправлінцям. Проєкт можна визначити як сукупність завдань, що передбачають організоване, тривале, самостійне вивчення іноземної мови студентами, яке проводиться на заняттях та в додаткові години, метою яких є створення певного кінцевого продукту у формі буклету, газети, відео тощо, та усного виступу з обраної проблеми з використанням різноманітних навчальних матеріалів. Методологія проєкту ефективна для оволодіння одним із компонентів комунікативної компетентності – соціокультурним компонентом (коли вивчення іноземних мов відбувається на основі залучення матеріалу етнографічного та соціокультурного характеру).

Відкрите освітнє електронне середовище сучасного університету, а також подібна методологія дає змогу засвоювати культурну інформацію, проводити паралелі між культурами різних народів, знаходити спільні риси та відмінності, формувати шанобливе та толерантне ставлення до соціокультурних відмінностей, напряму вивчати спільні та відмінні риси систем державного управління провідних країн світу та країн, що розвиваються і мають на меті долучитися до провідного досвіду світового співтовариства.

При використанні цього інтерактивного методу викладання та навчання потрібно організувати роботу так, щоб це дозволило студентам та слухачам продемонструвати творчі та інтелектуальні здібності, досягнення, розвинути творче мислення та навчитися спілкуватися з іншими людьми.

Слід також зазначити, що інтерактивне онлайн-навчання стає популярним. Перевагами використання інтерактивних систем навчання онлайн є: доступність, гнучкість, відсутність стресу, якість навчання, персоналізоване консультування, час і місце для навчання, економія часу та вдосконалення навичок роботи з комп'ютером. Серед методів інтерактивної онлайн-освіти виділяють такі: 1) підкастинг – спосіб публікації медіапотоків (як правило,

аудіо- чи відеопрограм) у Всесвітній павутині (зазвичай у форматі MP3), які оголошуються спеціальним способом, що дозволяє автоматично завантажувати нові випуски на пристрій. Для зручного відтворення підкастів створено програмне забезпечення, яке регулярно просить вебсайт завантажувати нові записи на комп'ютер користувача; 2) відеофайли. За допомогою відеофайлів студенти вивчають урок краще, ніж коли просто читають або чують; 3) ведення блогу. Блог – це свого роду вебсайт, який час від часу наповнюється текстовою та мультимедійною інформацією, а останні записи блогу відображаються у зворотному хронологічному порядку. Студенти мають можливість висловити свої думки щодо розміщених статей, а викладач – внести деякі зміни у зміст, якщо є необхідність, завдяки швидкому зворотному зв'язку. Систему управління навчанням було спеціально розроблено для онлайн-навчання. Ця система дозволяє викладачеві створювати, розміщувати та контролювати виконання курсових завдань, надсилати домашні завдання та реєструвати студентів на курс. Студенти можуть виконувати завдання в Інтернеті або, завантажуючи, робити та надсилати їх на електронну адресу викладача для перевірки. Однією з найпоширеніших систем управління навчанням є Moodle – рольова гра (на уроках іноземної мови), яка імітує майбутню професійну діяльність, сприяє розвитку навичок та компетентності студентів, як це передбачено кваліфікаційними характеристиками.

Ігрова модель навчання дозволяє тим, хто вчиться, не лише відчувати себе в певній комунікативній ролі, а й виявляти свої емоції, інтелектуальні здібності, творчу уяву. Ми виділяємо такі рольові ігри, як імітація, вистава (драма) та гра-змагання (гра). Часто їх ідентифікують, але загалом вони означають різні поняття.

Різниця між рольовою грою та моделюванням полягає у ймовірності ролей, зіграних слухачами. Отже, моделювання – це ситуація, коли ті, хто навчається, виконують природні для них ролі у своєму реальному житті. Однак у рольовій грі вони можуть “приміряти на себе” ролі, яких вони не втілюють у своєму житті. Рольові, імітаційні ігри та імітації або ситуаційне моделювання особливо корисні для майбутньої професійної діяльності. Застосування імітацій дозволяє не тільки виконувати дії, що повторюють явища навколишньої дійсності, а й відтворювати реальні ситуації професійного життя в спеціально створених умовах. Теми рольових ігор, імітації у викладанні іноземної мови студентам можуть бути пов'язані з їхньою майбутньою професійною та науковою діяльністю: “Пошук роботи: співбесіда з роботодавцем”, “Наукова конференція, симпозіум”, “Ділова подорож”, “Саміт країн-партнерів”.

Серед інших інтерактивні методів, які дозволяють спланувати урок і зробити його більш ефективним та цікавим для слухачів, можна назвати ще кілька.

Метод мозкового штурму – це метод вирішення нагальних завдань за короткий час. Суть методу полягає в тому, що необхідно якомога більше висловлювати ідей за короткий проміжок часу, обговорити їх і класифікувати. Цей метод використовується для вирішення складних завдань. Метод мозкового штурму може застосовуватися в різних видах діяльності: у роботі з малими та великими навчальними групами, в індивідуальній роботі.

Круглий стіл – метод проведення занять зі студентами, які, як правило, мають досвід практичної роботи з обговорюваної теми. На круглому столі слухачі можуть і повинні намагатися раціонально ставити питання на тему дискусії, серйозно аргументувати підходи до вирішення їх та повідомляти про успішній і поганий досвід. Круглий стіл – це своєрідна зустріч щодо об-

міну досвідом та обговорення практичного досвіду, досягнень та помилок. У такий спосіб учні опановують зміст теми, її проблеми.

Дискусія – це інтерактивний метод проведення занять, що має на меті мобілізувати практичні та теоретичні знання, погляди слухачів на проблему. Дискусія є актуальною при розгляді суперечливих питань (але у процесі навчання ситуація суперечливості інтерпретацій може не виникнути).

З цих причин неправильно планувати уроки як обговорення заздалегідь. Коли обговорення є результатом навчальної програми, викладачі мають цілі викладати дискусію, і вони явно навчають студентів, як бути дискусантами. Вчителі повідомляють, що вони хочуть, щоб їхні учні розвивали навички дискусії з багатьох тих самих причин, яких вони навчають дискусії. Якщо студенти братимуть участь у дискусіях поза класом, то можливість учнів набувати знань та досліджувати різні точки зору щодо питань також поширюється поза класом. Додаткову мету навчання студентів участі в дискусіях пов'язано з вихованням громадянства, що особливо важливо для майбутніх управлінців, та підготовкою студентів до обговорення питань з політики. Викладачі розглядають дискусію як навичку, що вимагає практичних занять. Часом вони планують дискусії, щоб студенти могли потренуватися в словесних взаємодіях між собою. Вони вважають, що студенти стають кращими дискусантами, коли спостерігають, як учитель моделює відповідну поведінку під час дискусії, а потім отримують можливості практикувати участь у дискусіях.

Ситуаційний аналіз означає, що студенти, переглянувши опис проблеми, самостійно аналізують ситуацію, діагностують проблему та дають свої ідеї та рішення під час обговорення з іншими слухачами. Залежно від характеру викладу матеріалу використовуються ситуації-ілюстрації, оцінка ситуації та ситуаційні вправи. Аналіз конкретних ситуацій є найбільш підходящим методом ситуаційного аналізу в освітніх умовах – традиційний аналіз конкретних ситуацій, що включає глибоке і детальне вивчення реальної або імітаційної ситуації. Використання методу аналізу конкретних ситуацій дозволяє вирішити такі освітні цілі: розвиток аналітичного мислення, застосування аналізу в динаміці; оволодіння практичними навичками роботи з інформацією (відбір, структурування та ранжування за значущістю проблем); прийняття рішень; розвиток сучасних технологій; розширення комунікативної компетентності; формування вміння обирати найкращі варіанти ефективної взаємодії з іншими людьми; стимулювання інновацій; підвищення мотивації до вивчення проблеми.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, проаналізувавши зазначену проблему, ми можемо дійти висновку, що інтерактивні методи навчання сприяють оптимізації навчального процесу для вивчення професійної іноземної мови. Вони покликані створити механізми мотивації та підвищити ефективність навчання іноземних мов у спілкуванні. До переваг використання інтерактивних методів у процесі навчання студентів належить максимальне наближення до реальних умов професійної діяльності, широка автономія студентів, прийняття рішень в умовах творчого змагання та розвиток навичок спонтанного мислення та мовлення, сприяння розвитку організаторських здібностей студентів, подолання бар'єру між вивченням мови та її практичним застосуванням. Серед недоліків цього методу можна зазначити труднощі, пов'язані з подоланням мовного бар'єру у студентів з інтровертним складом психіки, але тут вже має визначати викладач, як застосувати поєднання класичних та сучасних методик викладання з метою індивідуального підходу до даної групи студентів та покращання результатів навчання.

Теоретичне та практичне дослідження проблеми, порушеної у статті, окреслює перспективи подальших досліджень, зокрема визначення критеріїв вибору інтерактивних методів навчання, що підвищить ефективність занять з англійської мови.

Список використаних джерел

1. Gattegno C. Teaching Foreign Languages in Schools: The Silent Way. New York : Educational Solutions, 1972, 256 p.
2. Krashen S. D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. New York ; London : Prentice Hall International, 1987. 202 p.
3. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge UK : Cambridge University Press, 2001. 301 p.
4. Terrel T. D. The natural approach to language teaching: an update. *Modern Language Journal*. 1982. No 66. P. 121–132.

Astapova T. O.,

*PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of Foreign Languages
Department, KRI NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0001-8802-9788*

HISTORICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN THE TRAINING OF CIVIL SERVANTS

The article considers modern methods of teaching a foreign language to students of the course “Public Administration and Local Self-Government” using a variety of approaches and techniques of blended learning. The necessity and relevance of this method in the comparative analysis of classical approaches in teaching a foreign (English) language is emphasized. The advantages and some disadvantages of the interactive method with further improvement of the educational process are analyzed.

In the conditions of Ukraine’s competitive entry into the international educational arena, it is becoming increasingly difficult to ensure a high level of education for students of higher educational institutions, using only traditional teaching methods. Involvement of new effective methods of teaching a foreign language for the training of civil servants, in particular, has become not only desirable but also necessary. Among the advanced methods in the modern educational process of learning English, much attention is paid to interactive methods based on a person-centered approach to the student, aimed at developing not only the creative potential of the student, but also the ability to think and react quickly, improving communication skills.

The social, cultural, political and economic changes that have taken place in the country in recent years are placing new demands on professionals in various fields of knowledge, and civil servants and local government officials are no exception. Learning English plays an important role in shaping the professional qualities of future and current statesmen. The implementation of tasks requires the use of different methods of teaching English in the learning process and in non-professional universities, the main methodological innovations today include the use of interactive methods. Interactive teaching methods are the actual way a teacher works with in a class, group or any educational institution.

Keywords: interactive methods, techniques, activities, training, communication, public servants.

References

1. Gattegno, C. (1972). Teaching Foreign Languages in Schools: The Silent Way. New York: Educational Solutions.
2. Krashen, S.D. (1987). Principles and Practice in Second Language Acquisition. New York; London: Prentice Hall International.
3. Richards, J.C., Rodgers, T.S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge UK: Cambridge University Press.
4. Terrel, T.D. (1982). The natural approach to language teaching: an update. *Modern Language Journal*, 66, 121–132.

Надійшла до редакції 09.02.2021 р.